

IZ NAUČNE I STRUČNE LITERATURE

POLJOPRIVREDNA ZNANSTVENA SMOTRA. 17. ZAGREB, 1960. (str. 493)

U ovom opsežnom svesku Poljoprivredno znanstvene smotre objavljena su 24 rada, od kojih neki kraći izvodi disertacija. Osvrnut ćemo se s najkraćim sadržajem na svaku radnju.

1. Plavšić-Gojković N.: O anatomskoj građi perikarpa i nekih varijacija i oblika vrste *Capsicum annum* L. Prikaz anatomije perikarpa nekih taksonomičnih varijeteta paprike: var. *conoides*, var. *acuminatum*, var. *longum*, var. *grossum* s tipovima *rotundum* i *dolma*, var. *abbreviatum* i var. *cerasiforme*;

2. Rapajić N.: Prilog istraživanju sistema i tipova gospodarenja u rajonima jadranskih kultura. Izneseni su tipovi i sistemi gospodarenja za područje sjeverne Dalmacije;

3. Rapajić N.: O sistemima i tipovima gospodarenja na terasama na jugu Dalmacije. Ista tema kao i prethodnog rada, ali za južnu Dalmaciju. Obadva rada su prilozi geneze, sistematizacije i zonacije sistema i tipova gospodarenja u FNRJ;

4. Gotlin J.: Kemijska svojstva zrna domaćih sorata kukuruza i njihovih križanaca. Navedena istraživanja provedena su na 23 sorte, odnosno međusortna hibrida i to: sa 12 sorata zubana, 3 sorte tvrdunaca i 8 međusortnih križanaca;

5. Gotlin J.: Kvantitativna i kvalitativna gospodarska svojstva najraširenijih domaćih sorata kukuruza. U ovom radu su predmetna istraživanja bila izvedena s istim materijalom kao u prethodnom;

6. Škorić A.: Degradacija černoze u Hrvatskoj. Ustanovio je zakonitost degradacije černoze u Hrvatskoj (analogno šumastepi u SSSR). Zbog viših temperatura černoze posmeđuje i evoluiru u pravcu smeđeg šumskog tla;

7. Gliha R.: Utjecaj podloge na kemijski sastav krušaka. Ustanovio je da nema nekog singifikantnijeg utjecaja podloga i međupodloga na sadržaj ukupnih šećera i kiselina u plodovima krušaka;

8. Gaži V.: Prilog poznavanju atomske građe nekih šaševa iz grupe Feigidae i Hallerianae. Detaljno je istražena anatomija listova šaševa *Carex laevis*, *C. sempervirens*, *C. illegatima*, *C. distachya*, *C. Halleriana*. Navedeni šaševi izgrađuju tratine naših kraških pašnjaka. Pomoću atomskih presjeka mogu se odrediti u sterilnom stanju;

9. Pajalić J.: Utjecaj obroka sa biljnim i animalnim bjelančevinama na rast i prirast te iskorištavanje hrane gusaka u ranom tovu. Tri grupe gušćića od 1 dana kroz 70 dana hranjene su sa čvrstim vegetabilnim bjelančevinama, odnosno prethodni obrok + 10% suhe kravské balege i treća grupa — kao obrok prve grupe, ali sa 4—11% mesnog brašna. Nisu ustanovljene razlike u potrošku krmiva među grupama. Balega i mesno brašno nisu uzrokovali promjene u težini i prirast pri kraju tova. U stvari balega nema neku značajniju hranjivu vrijednost;

10. Pajalić J.: Kvaliteta vune i izjednačenost runa kod peštarsko-sjenickih i krivovirskih ovaca na Ljubovu. Iznose se rezultati analiza uzroraka vuna s lopatica, rebara i sapi na finoću, standard i dr. od 43 peštarsko-sjenicke i 53 krivovirske ovce;

11. Pajalić J.: Trajanje bređosti kod peštarsko-sjenickih i krivovirskih ovaca. Utjecaj dobi ovaca, soja i spola janjeta na trajanje bređosti. U ovom i u prethodnom radu iznesena je odgovarajuća problematika na stadima ovaca u Ljubovu

(Lika), koja su osnovana za merinizaciju na bazi umjetnog osjemenjivanja. Ustanovljene su signifikantne razlike;

12. Pajalić J.: Rast i iskorištavanje hrane pilića »Sussex« pasmine pod utjecajem raznih količina ribljeg brašna. U pokusu s jednodnevnim pilićima rase »Sussex« je dokazano, da je dovoljno dodavati u hranu 0,5% ribljeg brašna za rentabilni prirast. Pokus je trajao 8 dana;

13. Milatović N.: Prilog poznavanju biologije sive pjegavosti graha. Izneseni su rezultati istraživanja biologije gljive *Osariosis griseola* Sacc.;

14. Jančić S.: Neki rezultati iz pokusnog tova pekinške patke. Pekinške patke domaćeg uzgoja stavljene u tov (stare 6—7 mjeseci) imaju dobru tovnost s povoljnim tovnim omjerom. 1:7,29. Iskazan je i rentabilitet tova;

15. Car M.: Odnos proteinski vezanog joda u serumu goveda i brzina, te efikasnost prirasta simentalških goveda u tovu. Autor je došao prema iznesenim rezultatima do drugačijih zaključaka nego američki istraživači. Predlaže dalja ispitivanja;

16. Car M.: Djelovanje ACTH na sadržaj šećera u serumu krvi mladih kastriranih goveda. Nakon injekcije s ACTH nastaje brzo lučenje kortikosteroida, odnosno glikokosteoidea, te njihov utjecaj na sadržaj seruma u krvi. I ovdje ima neslaganja sa stranim autorima, pa se nameću dalja ispitivanja;

17. Car M.: Promjene koncentracije Ca, P, K, NaCl u serumu krvi mladih kastriranih goveda. Nisu ustanovljene znatnije promjene navedenih sastojaka u serumu krvi prvih 7 dana;

18. Car M.: Djelovanje ACTH na sadržaj P i Ca u serumu krvi mladih goveda. Nije ustanovljen utjecaj ACTH na sadržaj P u serumu krvi, što se tiče Ca rezultati su nejasni (nesignifikantni);

19. Car M.: Djelovanje ACTH na sadržaj K i NaCl u serumu krvi mladih goveda. Davane su injekcije sa 200 I. J. ACTH kastratima goveda simentalške pasmine. Nije ustanovljen sadržaj K i NaCl u serumu krvi tretiranih goveda i kontrole;

20. Car M., Stilinović Z.: Trajna buragova fistula i njen utjecaj na zdravstveno stanje krave. Otvaranje buragove fistule na kravi Agati metodom Dougherty nije imalo nepovoljne posljedice;

21. Car M., Barić S.: Prilog poznavanju efekta zamjene kukuruza suhim rezancima šećerne repe na prirast mladih goveda u tovu. Iznesene su neke nepovoljnosti zamjene repinih rezanaca s kukuruzom, obzirom na prirast mladih goveda u tovu. Dnevni prirast goveda u tovu bez repinih rezanaca je bio za 0,058 kg veći nego kod grupa, gdje je jedan dio kukuruza zamijenjen sa suhim repinim rezancima. Pokus je trajao 162 dana;

22. Car M., Barić S.: Prilog poznavanju utjecaja poluishrane zrnom u prvoj polovici intenzivnog tova mladih goveda na brzinu prirasta i iskorištavanje hrane. Dnevni obrok sa 1385 g koncentrata + 0,74 kg sijena na 100 kg žive vage daje dnevno veći prirast za 0,085 g nego dnevni obrok 1151 g koncentrata + 1,74 kg sijena na 100 kg žive vage;

23. Čížek J.: Utjecaj stadija rasta i fertilizacije na razvoj i kemijski sastav stočnog kelja. Izneseni su rezultati sadržaja, odnosno prirasta suhe tvari, hranjiva, vitamina, minerala itd. kod stočnog kelja u toku razvojnih stadija;

24. Kos E.: Rasprostranjenost i vitaminski sadržaj nekih vrsta divljeg voća Like. U radu je iznesena predmetna problematika sa slijedećim divljim voćem oblasti Like: *Rubus ideaens* (malina), *Rubus fruticosus* (kupina), drenak (*Cornus mas*), šipak (*Rosa canina*), lješnjak (*Corylus avellana*) i jagoda (*Fragaria vesca*). Ustanovljeno je, da divlje voće ima vitamina C kao naranče i limun, a drenak i više. U Lici se može nabrati cca 100 t plodova divljeg voća.

Dr J. KOVAČEVIĆ

PIVAR, G. A., VALENCIĆ LJ.: REZULTATI ISPITIVANJA ŠTETA OD GAŽENJA LUCERKE MEHANIZIRANOM ZAŠTITOM U 1959. GODINI. POLJOPRIVREDA KOTARA OSIJEK. IV, 2. STR. 27—29. OSIJEK, 1960.

Razni štetnici snižuju prinos sijena i sjemena lucerne. Osim njih na sniženje sijena i sjemena lucerne utječe gaženje motornih aparata prilikom tretiranja lucerne u vezi borbe suzbijanja njenih štetnika. Autori su izveli vrlo interesantne pokuse na dva poljoprivredna objekta u okolici Osijeka. Pokusi su pokazali, da je rentabilno suzbijanje štetnika motornim aparatima iako oni u izvjesnoj mjeri zbog gaženja snižuju prinos sjemena lucerne.

Tako npr. na negaženim parcelama (kontrola) prinos sjemena je 100%. Kod tretiranja s preparatima s motornim vozilom »Ferguson« — prinos je manji za 4,1%, a kod upotrebe sprežne motorne prikolice prinos je bio snižen za 6,3%. No uzevši u obzir, da zbroj prskanja, odnosno suzbijanja štetnika, povisi prinos sjemena lucerne u usporedbi s kontrolom, i to kod upotrebe »Fergusona« za 2517 d odnosno kod prikolice za 1388 dinara po 1 ha, proizlazi opravdanost i rentabilnost upotrebe primjene prskalica naročito na motorni pogon u pogledu suzbijanja štetnika lucerne.

Dr Josip KOVAČEVIĆ

STOJISAVLJEVIĆ B.: ŠUMA I PAŠA. — U BORBI SELA U HRVATSKOJ I SLAVONIJI POSLIJE 1848. GRADA ZA GOSPODARSKU POVIJEST HRVATSKE. JUGOSL. ĀK. ZNAN. I UMJET. 12. ZAGREB, 1961. (STR. 313).

1848. god. Hrvatski Sabor po čl. XXVII kao u osnovnom Zakonu ukinuti su kmetski odnosi, tj. seljaštvo je oslobođeno navedenih odnosa. No čl. XXVIII istoga Sabora (1848) donio je odredbu »glede drvarenja i paše zadržava se dosadašnji običaj i nadalje«. Seljaci, bivši kmetovi, shvatili su, da su oni od sada vlasnici i korisnici bivših šuma i pašnjaka. No bivša vlastela je tumačila zakon u svoju korist. Ove nejasnoće su uzrokovale u građanskoj Hrvatskoj smutnije, bune i beskrajne parnice kroz cijeli drugi dio XIX stoljeća, a seljak se osjećao prevaren u pogledu korištenja i vlasništva pašnjaka i šuma do kraja prošloga rata.

U toku razvoja feudalizma veleposjednik je na razne načine uzurpirao bivše zemljišne zajednice, koje su se zvale: občina, skupina, skupština, skupno, pučko, komunal, gmajna i sl. Seljak je bio vlasnik zemljišta oko kuće s okućnicom i nešto oranice i livada. No to mu nije bilo dovoljno za život. Naročito su mu bila potrebna drva (šuma) i pašnjaci (šuma i travnjaci). Ove kategorije zemljišta za vrijeme feudalizma veleposjed je u većini slučajeva uzurpirao. Seljak, da bi održao svoje gospodarstvo, davao je razne daće za pašu i drvo.

Nakon 1848. godine nastao je snažni prodor kapitalizma u Hrvatskoj. Bivša vlastela svoje posjede sređuju, kao kapitalističke ekonomije. Seljak više ne ide na tlaku, seljaka treba kao poljoprivrednog radnika plaćati. Vlastelin ima sve više potrebu za novcem, a to nalazi prodajom drveta. Sukob zbog korištenja šuma i pašnjaka između vlastele i seljaka se zaoštrava iza 1848. godine. Tadašnja vlast je na strani vlastele.

Carski patent od 2. III 1853. godine ne donosi ništa nova, nego ostavlja po starom. Ipak donosi, da će uskoro donijeti odredbe o uređenju posjedovnih odnosa sela, a to je uglavnom pitanje šume i paše. Što više ovaj Patent ukida pravo seljaka na korištenje paše na strništu i ugaru. Paša na ovim kategorijama zemljišta pripada vlasnicima zemljišta.

Patent od 17. V 1857. godine donosi odredbu o segregaciji uređenja korištenja pašnjaka i šume, ali na štetu seljaku.

Po ovom Patentu tzv. segregacionim postupkom trebalo je dodijeliti od vlastelinske šume i pašnjaka potrebne površine bivšim kmetovima. Ovaj postupak je bio dugotrajan i skup. Praktično, seljak je postao slobodan. Nije više kmet, ali je nadničar ili sezonski radnik veleposjeda, da bi mogao koristiti potrebnu pašu ili šumu. On dolazi do drveta i paše, ili da plaća ili jeftinim nadnicama odradi. Jedan vid eksploatacije zamjenjuje drugi. Ovi odnosi su trajali sve do kraja I svjetskog rata, odnosno seljak je i poslije mislio da je prikraćen.

U monografiji »**Šuma i paša**« autor Stojisavljević obrađuje pojedine faze sukoba veleposjeda i seljaka, od 1848. do kraja XIX stoljeća. Svoja izlaganja popratio je brojnim i izabranim arhivskim materijalom. Čitajući ove stranice monografije »**Šuma i paša**« kao da se od Tahija do 1900. nije ništa dogodilo. Seljačke neuke mase gubile su energiju, radno vrijeme i novac u beskrajnim parnicama, tražeći Gupčevu »pravicu«, koje nije bilo u klasnoj vlasti sudačkog aparata. Arhivska građa i njene interpretacije ove teme čita se napeto. Arhiva kao da oživi. Kroz cijeli taj period građanski lažni patrioti nisu se skamenili od užasa. Seljak je pao u dugove i apatiju. Ovo je vidljivo najbolje iz jednog dokumenta, koji skraćeno iznosimo:

Grof Antun Pejačević je 1824. godine na svome jednom posjedu u Virovitičkoj županiji naselio 6 njemačkih porodica, koje su stupile u kmetske odnose. Vođa ovih šest njemačkih porodica zvao se je Johan Tür. Po njemu se ispočetka zaseok zvao Johanisberg. Doseljenici su bili ispočetka pismeni. Pisali su goticom. Nakon 70 godina namnožili su se u 25 porodica. Selo se sada zvalo Ivanbreg, a svi bivši Teutonci postali su nepismeni.«

Dr Josip KOVAČEVIĆ

ŠOŠTARIĆ-PISAČIĆ K.: DIE ERZEUGUNGSKOSTEN DER TIERISCHEN NÄHRSTOFFEINHEITEN BEIM INTERSIVEN FUTTERBAU IN JUGOSLAWIEN (TROŠKOVI KOŠTANJA ANIMALNIH KRMNIH JEDINICA KOD INTENZIVNIJE PROIZVODNJE KRME U JUGOSLAVIJI). PROCEEDINGS OF THE EITH INTERNATIONAL GRASSLAND CONGRESS 1960. PP. 684—688. READING, 1960.

U univerzitetском gradu Reading (zapadno od Londona) održan je VIII međunarodni kongres za travnjaštvo, gdje je održan i ovaj referat.

Cijene koštanja krmnih jedinica na bazi krmnog bilja ovise o cijelom nizu faktora, kao npr. o vrsti kulture, načinu korištenja, prerade, vanjskih, naročito klimatskih uvjeta itd. Autor je naročito obratio pažnju cijeni koštanja probavljivih proteina i ugljohidrata. Podaci su izneseni relativno, a odnose se na naše sjeverozapadno državno područje. Proizvodnja krme u ovom području je karakterizirana primjernom gnojibom, ali niskom mehanizacijom. Ustanovljene su vrlo velike razlike kod probavljivih bjelančevina, a manje kod ugljikohidrata. Niska cijena koštanja probavljivih proteina je kod pašnjaka na bazi djetelinsko-travnih smjesa, zelene krme livada, i kod pašnjaka u plodoredu. Niske su cijene koštanja probavljivih proteina kod zobene slame, repa, krmnih žitarica, suhih repinih rezanaca i kukuruzne silaže. Najniže su cijene koštanja škrobnih jedinica kod pašnjaka na bazi djetelinsko-travnih smjesa silažnog kukuruza i kod pašnjaka u plodoredu, a veće su kod slame za krmu, zrna kukuruza, šećerne repe i repine silaže. Vrlo su visoke cijene škrobnih jedinica na bazi zobi, krmne repe i koncentrata. U zapadno-evropskoj literaturi se navode još veće razlike cijena koštanja krmnih jedinica. Cijena koštanja krmnih jedinica određuje rentabilitet.

Dr Josip KOVAČEVIĆ

**CAR M. : ISTRAŽIVANJA O RADNOJ SPOSOBNOSTI NONIUS KOBILA.
POLJOPRIVREDNA ZNANSTVENA SMOTRA. DISERTACIJA. 15, 2. PP.**

133—277. ZAGREB, 1955.

U poljoprivrednoj proizvodnji znatan dio troškova otpada na radnu snagu, pa već samim time povećanje efektivnosti rada postaje centralni problem, kako da se snize troškovi poljoprivrednih proizvoda. Ovo se uspješno iz decenija u decenij, odnosno iz godine u godinu, uz ostalo rješava s uvođenjem mehanizacije umjesto ljudske i stočne radne snage. U USA se još oko 1870. god. glavna pogonska snaga više-manje osnivala na primjeni konja. U prošle 33 godine tj. od 1915. do 1948. god. broj konja u USA opao je za preko 30,2%. Ovaj proces je i opća svjetska pojava. No uza sve to živa snaga iako je njen udio kao pogonske snage u poljoprivrednoj proizvodnji u stalnom opadanju, ipak ona uz niz nedostataka ima i prednosti prema mehanizaciji. Proces zamjene žive pogonske snage u poljoprivredi (u našem slučaju konja) s mehanizacijom razvija se i razvijat će se u korist mehanizacije. No, ipak jedan dio poslova u specijalnim i ekonomski opravdanim uvjetima ići će u prilog žive pogonske snage.

Imajući ovo u vidu autor je u kolovozu i rujnu 1948. u Starim Moravicama obradio radnu sposobnost rase nonius kobila. Rezultati ispitivanja radne sposobnosti konja, u ovom slučaju radne sposobnosti 40 nonius kobila, daje sigurnu materijalnu bazu za selekciju, a ispituje se pomoću teoretskih metoda (prema eksterijeru) i eksperimentalnih. Kod primjene eksperimentalnih metoda ispituju se slijedeći momenti: 1. maksimalne sile kroz kraće vrijeme, 2. količina dnevnog rada, 3. mjerenje brzine hoda i 4. ispitivanje radne sposobnosti kombinacijom navedenih momenata. Eksperimentalnih metoda ima više vrsti, a autor je u istraživanjima primijenio tzv. metodu prof Krügera. Po ovoj metodici ispituje se slijedeće: 1) upotrebljivost konja u radu, koji je normalan za dotični tip ili pasminu, 2) određuje se radna sposobnost prema brzini kod dovoljne vučne sile.

Autor je rezultate ispitivanja varijaciono statistički obradio (numerički prikazao). Ukazao je na niz ne samo prednosti, nego i mana Krügerove metode. U neku ruku autor je izveo reviziju Krügerove metode.

Dr Josip KOVAČEVIĆ